

Ökad risk för sjukhusinläggning för psykisk ohälsa, suicidförsök och alkoholrelaterade problem bland unga arbetslösa i Stockholms län

Kort- och långtidsarbetslöshet bland unga vuxna är förknippat med högre risk för sjukhusinläggning för psykisk ohälsa, suicidförsök och alkoholrelaterade problem under tre års uppföljning.

Bakgrund

Unga vuxna har en osäker ställning på arbetsmarknaden. De riskerar i högre grad än medelålders personer att bli arbetslösa och långtidsarbetslöshet är förenat med ökad risk för ohälsa och social marginalisering i samhället.

Det är troligen lättare för unga vuxna att få arbete i Stockholms län än i mindre dynamiska och mindre tätbefolkade regioner. Många faktorer har betydelse, bland annat utbudet av jobb samt möjligheterna att söka arbete på en större marknad, till exempel genom pendling. Dock har individuella faktorer, som till exempel födelseland och föräldrars sociala ställning, samt i viss mån kontextuella faktorer som boendesegregation och inkomstfördelning betydelse för unga vuxnas chanser i arbetslivet. På grund av risken för ohälsa och social marginalisering på kort och längre sikt är det viktigt att följa arbetslösheten. Syftet med denna studie var att beskriva några determinanter och hälsokonsekvenser av arbetslöshet bland unga vuxna i Stockholms län.

Metod

Uppgifterna om arbetslöshet baserades på Statistiska centralbyråns Longitudinella integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier (LISA) under perioden 2000–2011. Arbetslöshet hos unga vuxna definierades utifrån antal ackumulerade arbetslöshetsdagar under två på varandra följande år med start från 20 års ålder. Tre kategorier studerades, nämligen icke-arbetslösa (0 dagar), korttidsarbetslösa (1–89 dagar) och långtidsarbetslösa (minst 90 dagar). Personer som erhöll förtidspension eller handikappersättning före 25 års ålder exkluderades.

Information om sjukhusinläggningar baserades på Socialstyrelsens Patientregister över slutenvård under åren 2001 till och med 2012. Undersökta tillstånd definierades enligt ICD-10 koder (alkoholrelaterade diagnoser enligt Socialstyrelsens alkoholindex, psykiska sjukdomar (F00-F99) samt suicidförsök (X60-X84 och Y10-Y34)).

För att undersöka om arbetslöshet är relaterat till risken att bli inlagd på sjukhus för ett eller flera av dessa tre tillstånd under tre års uppföljningstid beräknades så kallade 'hazard ratios' (HRs) med 95-procentiga konfidensintervall (KI). En HR större än 1 innebär ökad relativ risk. I analyserna togs hänsyn till kön, individens och föräldrarnas födelseland, förälders högst uppnådda utbildning, tidigare diagnoser i psykiska sjukdomar samt sjukhusinläggningar bland föräldrarna på grund av psykiska sjukdomar, suicidförsök eller alkoholrelaterade problem. Individer med tidigare inläggning av det undersökta tillståndet exkluderades.

Resultat

Långtidsarbetslösheten bland unga vuxna i Stockholms län var lägre än i hela riket. År 2011 klassificerades tio procent av personerna i åldrarna 20–24 år som långtidsarbetslösa i Stockholms län mot 15 procent för riket som helhet. Även korttidsarbetslösheten var lägre i Stockholms län jämfört med i hela riket (11 % jämfört med 16 % år 2011).

Utbildning på individ- områdesnivå samt födelseland

Långtidsarbetslösheten bland unga vuxna skiljde sig beroende på egna föräldrars utbildningsnivå.

Hos dem där ingen förälder hade mer än grundskoleutbildning var 16 procent arbetslösa under 2007–2011 medan andelen arbetslösa var 12 procent hos dem där minst en förälder hade gymnasieutbildning och sex procent där minst en förälder hade eftergymnasial utbildning.

Långtidsarbetslösheten i Stockholms län varierade också efter födelseland och var högst bland unga vuxna födda i ett icke-nordiskt land av icke-nordiska föräldrar, 17 % under 2007–2011. Bland unga vuxna födda i Norden av icke-nordiska föräldrar var 13 procent långtidsarbetslösa och bland unga vuxna födda i Norden med minst en förälder född i något nordiskt land var andelen arbetslösa åtta procent.

Andelen högt utbildade vuxna individer i ett geografiskt område är ett enkelt sätt att strukturellt karakterisera sociala och ekonomiska resurser i området. Nästan dubbelt så många unga vuxna var långtidsarbetslösa i de fem kommunerna i Stockholms län med lägst andel högt utbildade vuxna (25–64 år) jämfört med de fem kommuner med högst andel högt utbildade (13 % respektive 7 % under 2007–2011). Här justerade man inte för föräldrarnas utbildningsnivå.

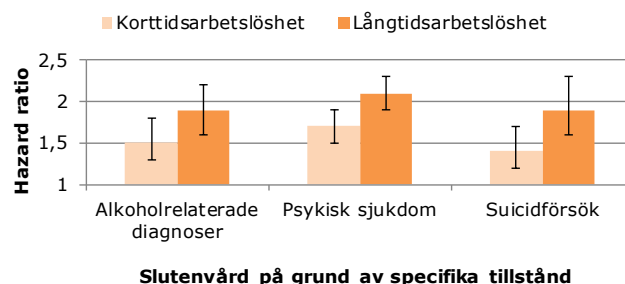
Arbetslöshet och slutenvård

Slutenvård av unga vuxna med alkoholrelaterade diagnoser var vanligare hos både korttids- och långtidsarbetslösa (Figur 1). Under uppföljningstiden inträffade 1144 alkoholrelaterade inläggningar, 2161 inläggningar på grund av psykisk sjukdom och 702 inläggningar på grund av suicidförsök. Jämfört med de som inte hade varit arbetslösa var risken för inläggning inom tre år nästan dubbel så hög bland långtidsarbetslösa och 1,5 gånger så hög bland korttidsarbetslösa. Även inläggningar på grund av psykisk sjukdom och suicidförsök var högre bland korttids- och långtidsarbetslösa (Figur 1). Risken för att läggas in på grund av psykisk sjukdom eller suicidförsök var bland långtidsarbetslösa ungefär dubbelt så hög och bland korttidsarbetslösa 1,7 respektive 1,4.

Slutsatser och begränsningar

Var tionde ung vuxen i åldrarna 20–24 år i Stockholms län var långtidsarbetslös 2011. Långtidsarbetslösheten var som väntat högre bland unga som hade lågutbildade föräldrar, unga födda

Figur 1. Risk för sjukhusinläggning i Stockholms län inom tre år efter en episod med ungdomsarbetslöshet för tre olika kategorier av hälsoproblem.

Jämförelsegrupp består av unga utan arbetslöshet. Resultaten är justerade för kön, individens och föräldrars födelseland, föräldrars högsta utbildning, i förekommande fall egna tidigare psykiska sjukdomar (diagnoser) i öppen- eller slutenvård samt föräldrars eventuella slutenvård för psykiska sjukdomar eller i det undersökta tillståndet. Personer med tidigare inläggning i aktuellt tillstånd är exkluderade.

i icke-nordiska länder av icke-nordiska föräldrar samt för unga som bodde i kommuner med låg andel högt utbildade vuxna. Områdesfaktorer har endast undersökts mycket ytligt. Det återstår att närmare undersöka innebörden av att växa upp och bo i resurssvaga områden med boendesegregation, hög andel invandrare, ensamstående föräldrar och fattigdom. Dessa förhållanden kan i hög grad påverka barns socialisering, förväntningar på utbildning och senare arbetsmarknadsanknytning samt risk för social marginalisering.

Korttidsarbetslösheten och särskilt långtidsarbetslöshet var förknippat med högre risk för sjukhusinläggning på grund av alkoholrelaterade hälsoproblem, psykiska sjukdomar eller suicidförsök. Även om hänsyn tagits till tidigare diagnoser hos individen eller föräldrarna kan omvänd kausalitet inte uteslutas, det vill säga att alkoholrelaterade och/eller psykiska problem som inte resulterat i sjukhusvård kan ha bidragit till arbetslösheten. Slutligen kan man inte bortse ifrån möjligheten att resultaten snedvridits av förväxlingsfaktorer ('confounding factors') som inte undersökts, till exempel kognitiva eller sociala faktorer.

Studien har genomförts av Helena Bjermo, Per Tynelius, Emelie Thern, Christina Boström-Dalman, Anton Lager och Finn Rasmussen.